

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “ความรู้ และพฤติกรรมในการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติก ของประชากร ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ศึกษาความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. ศึกษาพฤติกรรมการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือหมู่บ้านแม่เตาไห บ้านหนองหาร บ้านวิเวก บ้านเกษตรใหม่ และบ้านคอยน้อยพัฒนา โดยเก็บข้อมูลเดือนเมษายน ถึงเดือนมิถุนายน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 320 ชุด

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ โดยใช้ค่าทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบน $test$, ANOVA และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อแปลความหมายตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ จึงขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาพฤติกรรมการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

5.1 สรุปผลการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิงมากกว่าชายโดยคิดเป็นอัตราส่วน 58.1:41.9 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาลงมาคิดเป็นร้อยละ 45.9 รองลงมาศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.1 และระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20 อายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามเท่ากับ 41.02

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.25 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.72

2.2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของชายและหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า t เท่ากับ 2.23 โดยที่ชายระดับมีความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกน้อยกว่าหญิง

2.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า F เท่ากับ 24.55

2.4 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กลุ่มปริญญาตรีขึ้นไปคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกมากกว่ากลุ่มประถมศึกษาลงมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และกลุ่มปริญญาตรีขึ้นไป มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกมากกว่ากลุ่มมัธยมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่พบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกระหว่างกลุ่มวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษาลงมา กับระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

3.1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.05 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .25

3.2 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของชายและหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า t เท่ากับ 3.44 โดยที่ชายมีพฤติกรรมลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกน้อยกว่าหญิง

3.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติก ของกลุ่มตัวอย่างที่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาลงมา ระดับมัธยมศึกษา และระดับปริญญาตรีขึ้นไป ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

4.1 คะแนนเฉลี่ยความรู้และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของชายมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .27 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย

4.2 คะแนนเฉลี่ยความรู้และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของหญิงมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .28 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย

4.3 คะแนนเฉลี่ยความรู้และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.30 ซึ่งอยู่ในระดับน้อย

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลพร้อมทั้งเปรียบเทียบผลการวิจัยกับทฤษฎีหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ผลการศึกษา ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

1.1 ส่วนใหญ่เพศหญิงจะมีความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกดีกว่าเพศชาย ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากลักษณะการดำรงชีวิตประจำวันของหญิงไทย ซึ่งจะต้องทำหน้าที่เป็นแม่บ้านและมีพฤติกรรมการใช้ถุงพลาสติกอันเนื่องมาจากการจับจ่ายใช้สอยมากกว่าเพศชาย จึงให้ความสำคัญและความสนใจในสิ่งที่ใช้อยู่เป็นประจำและยังมีการรับรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับถุงพลาสติก ผ่านสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นทีวี วิทยุ แผ่นพับ หรือจากประสบการณ์ตรงใน

วิถีชีวิตแต่ละวันที่มีการนำพลาสติกมาใช้กับชีวิตประจำวันมากขึ้น เป็นต้น สื่อต่างๆ ดังกล่าวมีการนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเพศชาย ในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาร (อบต.) จะออกไปทำงานนอกบ้านตลอดทุกวัน อาจไม่ได้ให้ความสนใจกับสื่อเหล่านี้มากนัก ดังแนวคิดจิตวิทยา (กรรณิการ์ ภู่งประเสริฐ, 2538) ที่ว่าแต่ละคนจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไป จึงทำให้การเรียนรู้โดยการสังเกต หรือ เลียนแบบ จากตัวแบบที่เป็นบุคคล เช่น ดาราที่โฆษณาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นอกจากจะเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตและการเรียนรู้เชิงอารมณ์แล้ว อาจเกิดการเรียนรู้จากสัญลักษณ์และการแก้ปัญหา กล่าวคือ จะเรียนรู้ความหมายของสัญลักษณ์สื่อสารอย่างมีความหมาย เพื่อก่อให้เกิดภาพพจน์ในความนึกคิด มีการคิดและการเข้าใจในการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา เช่น ผู้บริโภคมีความจำเป็นที่จะต้องซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีบรรจุภัณฑ์เป็นพลาสติก แต่ผู้บริโภคทราบว่าพลาสติกเป็นวัสดุไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นและปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ตามมา ดังนั้นเมื่อหญิงมีโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกมากกว่าชาย ทำให้สามารถตอบคำถามในส่วนของความรู้ได้คะแนนสูงกว่าชาย และจากการศึกษาของสมนึก ชัชวาลย์ (2544) ได้ศึกษาของเสียจากครัวเรือนพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน พบว่าชนิดของมูลฝอยที่ระบายออกจากครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติกประเภทต่าง ๆ ทั้งถุงใส่อาหาร ถุงห่อหุ้มขนม ถุงพลาสติกใส่ของ เป็นองค์ประกอบถึงร้อยละ 80.0 อีกทั้งขยะพลาสติกยังพบเกลื่อนในที่สาธารณะ ริมนถนน ในแม่น้ำลำคลอง จึงอาจทำให้ประชาชนมีการรับรู้ด้านปัญหาและผลกระทบของขยะพลาสติกสูงกว่าด้านอื่น ๆ อีกทั้งข่าวสารด้านการป้องกันและควบคุมการเพิ่มขึ้นของขยะพลาสติกและการกำจัดขยะพลาสติกส่วนใหญ่มักจะเผยแพร่ในรูปแบบของเอกสารทางวิชาการของทางราชการ เป็นหนังสือวิชาการที่อยู่ในห้องสมุด เป็นบทความที่เผยแพร่ทางวารสาร หรือทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะมีรายละเอียดของเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขขยะมูลฝอยและการกำจัดมูลฝอย เช่นเอกสารที่เผยแพร่โดยกรมอนามัย จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือจากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือเผยแพร่ทางวารสารพลาสติก เป็นต้น อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

ประธาน ดั่งสิกบุตร และอนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและประโยชน์ในการนำสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ และได้อธิบายถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม

ประธาน ดั่งสิกบุตร (2547) เสนอว่าการรีไซเคิลหรือการนำกลับมาใช้ใหม่ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สองของการกำจัดของเสีย เมื่อไม่สามารถรีไซเคิลได้ต้องมีการบำบัดให้ระดับของเสียมีความเป็น

พิษน้อยลง ก่อนถึงขั้นตอนสุดท้ายคือการทิ้ง ในการดำเนินชีวิตประจำวันสามารถนำหลักการ P2 มาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยประเภทพลาสติกและโฟมได้ โดยการซื้อสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์ให้น้อยลง การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทดแทนพลาสติกและโฟม เช่น ผลิตภัณฑ์พลาสติกที่ทำจากสารอินทรีย์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (เคยูกรีน) ถุงกระดาษ ถุงพลาสติกประเภทย่อยสลายได้ด้วยแสงอาทิตย์และย่อยสลายได้ทางชีวภาพ และพลาสติกไซเบอร์พลาสติก เป็นต้น หรือการนำกลับมาให้ซ้ำ Reuse เพื่อช่วยยืดอายุการใช้งานให้ยาวนานขึ้นและลดปริมาณของเสียที่จะเกิดขึ้นด้วย

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (2548) กล่าวถึง การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีทิศทางด้านเศรษฐกิจนั้น มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ เพื่อลดการปล่อยมลพิษให้อยู่ในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายได้ ในด้านสังคมเน้นการส่งเสริมองค์ความรู้และบทบาทของประชากรในท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และในด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดและแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนและชุมชนให้ดีขึ้นโดยไม่เอนเอียงไปทางด้านวัตถุนิยมจนลืมการพิจารณาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและธรรมชาติ แต่ให้ผสมผสานกลมกลืนไปกับการพัฒนา บำรุงรักษาภาวะแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคม

อบต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ได้มีนโยบายในการจัดทำโครงการบริหารจัดการขยะโดยชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ความรู้แก่ราษฎรในชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะเพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน เพื่อให้ราษฎรในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในที่อยู่อาศัยและในชุมชน

ทางอบต.หนองหาร ได้มีปัญหาขยะในชุมชน โดย 5 หมู่บ้านในเขตอบต.โดยไม่มีกรคัดแยก การกำจัดขยะโดยไม่ถูกวิธี เช่น เผา ทิ้งในที่สาธารณะ ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ สารพิษ กลิ่นเหม็นคาว เป็นอันตรายต่อสุขภาพเป็นแหล่งอาศัยของพาหะนำโรค และได้ดำเนินการพาลูกบ้านของอบต.หนองหาร ไปดูการอบรมการคัดแยกขยะที่ อบต.ดอนแก้ว ได้จัดกิจกรรมการรับซื้อขยะรีไซเคิล อบรมการทำปุ๋ยน้ำชีวภาพจากการเศษอาหารในครัวเรือน

2. พฤติกรรมการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2.1 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเพศชายมีพฤติกรรมในการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงนั้น ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากในสังคมไทยเพศหญิงจะคอยทำหน้าที่ในการทำความสะอาด และกำจัดขยะภายในบ้านมากกว่าเพศชาย จึงทำให้พฤติกรรมในการลดมล

มลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกมากกว่า และในระดับกลุ่มของพฤติกรรมการศึกษามีพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกที่ไม่แตกต่างกันเลยทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยที่จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนนั้นมีได้มีเพียงระดับการศึกษาเท่านั้น ดังแนวทางการลดขยะทั่วไป เปรมมิกาปลาสุวรรณ (2549) การป้องกันและควบคุมการเพิ่มขึ้นของขยะที่สำคัญ คือ การลดขยะที่แหล่งกำเนิดโดยอาศัยกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน การลดปริมาณขยะจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะตั้งแต่ การเก็บรวบรวม การขนส่ง การคัดแยกและใช้ประโยชน์ ตลอดจนการกำจัดขั้นสุดท้าย ลดปัญหาสภาวะสิ่งแวดล้อม ประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ โดยทั่วไปแล้วหน่วยงาน องค์กร และชุมชน สามารถลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นได้โดยใช้หลักการดังนี้

1. การปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงสิ่งของ หรือบรรจุภัณฑ์ที่จะสร้างปัญหาขยะ (refuse)

1.1 ปฏิเสธการใช้บรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือย รวมทั้งขยะที่เป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กล่องโฟม ถุงพลาสติก หรือขยะมีพิษอื่น ๆ

1.2 หลีกเลี่ยงการเลือกซื้อสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บรรจุภัณฑ์ห่อหุ้มหลายชั้น

1.3 หลีกเลี่ยงการเลือกซื้อสินค้าชนิดใช้ครั้งเดียว หรือผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้งานต่ำ

กรณีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประจำบ้านที่ใช้เป็นประจำ เช่น สบู่ ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน ให้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดบรรจุใหญ่กว่า เนื่องจากใช้บรรจุภัณฑ์น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยน้ำหนักของผลิตภัณฑ์

2. การเลือกซื้อสินค้าที่สามารถส่งคืนบรรจุภัณฑ์สู่ผู้ผลิตได้ (return)

เลือกซื้อสินค้าหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีระบบมัดจำ-คืนเงิน เช่น ขวดน้ำดื่ม เลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับไปรีไซเคิลได้ หรือมีส่วนประกอบของวัสดุรีไซเคิล เช่น กระดาษ แก้ว กระจก อลูมิเนียม และพลาสติก

3. การใช้ซ้ำผลิตภัณฑ์ (reuse)

เลือกซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมาให้ใช้ได้มากกว่า 1 ครั้ง เช่น แบตเตอรี่รีประจุไฟฟ้า เลือกซื้อสินค้าชนิดเติม (refill) เช่น ผงซักฟอก สบู่เหลว น้ำยาล้างจาน บำรุงรักษาเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สามารถใช้งานได้คงทนและยาวนานมากขึ้น การนำบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ อื่น ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การใช้ซ้ำถุงพลาสติก ถุงผ้า ถุงกระดาษ กล่องกระดาษ การใช้ซ้ำขวดน้ำดื่ม และกล่องใส่ขนมยี่มเซา หรือใช้สิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บ่อยครั้งรวมกัน เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร และอุปกรณ์ทำความสะอาดบ้านอื่น ๆ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจาก ฝูงพลาสติกของประชากรตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

3.1 ในกรณีที่ความรู้และพฤติกรรมลดมลภาวะที่เกิดจากฝูงพลาสติกมีความสัมพันธ์กัน
 น้อยเช่นนี้ อาจอธิบายได้ด้วยหลักการจัดการว่า หากต้องการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้
 ประสบผลสำเร็จ เช่นการจัดการมนุษย์เพื่อให้จัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมอีกต่อหนึ่งนั้น ไม่อาจทำให้
 สำเร็จได้ด้วยการสร้างปัญญาให้กับคนเพียงอย่างเดียว สิ่งที่ต้องมีประกบควบคู่ไปด้วยในตัวมนุษย์
 คือความสำนึกหรือความตั้งใจที่จะนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติด้วย มีตัวอย่างปรากฏให้เห็นอยู่
 เสมอๆ ว่า คนที่มีความรู้ท่วมหัว แต่เอาตัวไม่รอด เนื่องจากมีปัญหาความรู้แต่ขาดสติในการนึกคิด
 หรือพยายามใช้ความรู้ความเข้าใจของตัวเองในการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและผู้อื่น
 แต่กลับมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงว่าผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะเป็น
 เช่นไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Levy-Leboyer, Bonnes, Chase, Ferrerira และ Pawlik (1996)
 ซึ่งพบว่า การรับรู้ความเสี่ยงและความรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นตัวทำนายพฤติกรรมการรักษา
 สิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าทัศนคติและค่านิยม งานวิจัยของ Hornik, Cherian, และ Madansky (1995) ได้
 ทำการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่ทำนายพฤติกรรมการรีไซเคิลที่ดี คือ ความรู้ ความร่วมมือของผู้บริโภค
 ในการรีไซเคิล การมีนิสัยชอบสะสม ซึ่งจัดเป็นตัวแปรที่เอื้อต่อการเกิดพฤติกรรมการรีไซเคิล
 นอกจากนั้น เงินรางวัล และอิทธิพลของสังคม ซึ่งจัดเป็นสิ่งจูงใจภายนอก ยังเป็นตัวแปรที่ดีใน
 การทำนายพฤติกรรมการรีไซเคิลของผู้บริโภคเช่นกัน และงานวิจัยของ Boersching, และ De
 Young (1993) ได้ทบทวนงานวิจัยในอดีตเพื่อการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่า ตัวแปร
 8 ตัวที่เป็นตัวทำนายการเปลี่ยนพฤติกรรมการอนุรักษ์ได้ คือ ความชำนาญในการกระทำ ความรู้
 เรื่องวิธีการกระทำ ความรู้ในประเด็นนั้น ๆ ทัศนคติ อำนาจในการควบคุม ความรับผิดชอบส่วนบุคคล
 ความละเอียดอ่อนในการรับรู้ และบรรทัดฐานทางสังคม และทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล ของ
 (Ajzen and Fishbein, (1980: cited in Ogden ,2000) เสนอว่า การที่มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมใด ๆ
 จะต้องมีความตั้งใจหรือเจตนา เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จจากการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมของตนเอง
 ความตั้งใจหรือเจตนาของมนุษย์ขึ้นกับตัวกำหนด 2 ประการคือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เจตคติต่อพฤติกรรมหรือการประเมินทางบวกหรือทางลบของ
 บุคคลต่อการกระทำ

2. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (ความคาดหวังทางสังคม)

ส่วนปัจจัยภายนอกอื่น ๆ เช่น ตัวแปรทางชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา สถานภาพ
 สมรส ศาสนา เจตคติต่อบุคคล เจตคติต่อสถานที่ และบุคลิกภาพ นั้นจะมีผลต่อพฤติกรรมก็ต่อเมื่อ
 ตัวแปรนั้นมีอิทธิพลต่อเจตคติต่อพฤติกรรม หรือมีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางสังคม หรือมี

อิทธิพลต่อน้ำหนักความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองนี้ต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมทัศนคติต่อพฤติกรรมดังกล่าว และการรับรู้ถึงความกดดันหรืออิทธิพลทางสังคมการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้น หรือความคิดที่ว่าบุคคลส่วนใหญ่เห็นว่าเขาควรหรือไม่ควรแสดงพฤติกรรมนั้น โดยทั่วไป บุคคลจะมีความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมอันใดอันหนึ่ง เมื่อเขาประเมินว่าพฤติกรรมนั้นมีผลในทางบวกต่อเขา และบุคคลมีความสำคัญต่อตัวเขา เห็นว่าเขาแสดงพฤติกรรมนั้น เมื่อทัศนคติและบรรทัดฐานเชิงอัตวิสัยสอดคล้องกัน ความตั้งใจจะทำพฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้น Ajzen and Fishbein เสนอว่าควรให้น้ำหนักของตัวกำหนดทัศนคติและบรรทัดฐานเพื่อที่จะสามารถอธิบายความตั้งใจจะกระทำพฤติกรรมได้ดีขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved

ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของไอเซนและ ฟิชเบิน
สรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้ (Ajzen and Fishbein, 1980 :41)

แผนภาพ ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ตามทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลของไอเซนและ ฟิชเบิน
ที่มา : Ajzen and Fishbein, 1980: 41 อ้างใน Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior.

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และพฤติกรรมการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกของ อบต.หนองหาร ยังอยู่ในระดับน้อยขาดผู้รับผิดชอบในการจัดการสิ่งแวดล้อมของอบต.หนองหาร ต้องการที่จะเพิ่มพฤติกรรมการลดมลภาวะที่เกิดจากการใช้ถุงพลาสติกให้มากขึ้น อาจต้องคำนึงถึงหลักการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งอาจใช้แนวคิดทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล เป็นพื้นฐานในการอธิบายเกี่ยวกับแรงจูงใจ การคล้อยตามกลุ่ม เจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรม ซึ่งทำให้มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดมลภาวะจากถุงพลาสติกเพิ่มขึ้น และจะในแนวทางที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกโดยมุ่งเน้นกลุ่มที่เป็นเพศชายที่มีระดับการศึกษาน้อย โดยอธิบายเรื่องการจัดการความรู้กับสิ่งแวดล้อม เปิดโอกาสให้ประชากรในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการให้ความรู้ดังนี้

1.1 แนวความคิดและหลักการเบื้องต้นที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2 ธรรมชาติและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

1.3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อมจากการกระทำของมนุษย์ และผลกระทบต่อมนุษย์อันเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.4 สาเหตุและความรุนแรงของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.5 แนวทางการแก้ไขปัญหาคือความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมาตรการในการอนุรักษ์ ป้องกัน และพัฒนาสิ่งที่ควรพิจารณา และให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดเนื้อหาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชากร คือการยึดปัญหาที่กำลังปรากฏอยู่ในท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางจากนั้นจึงค่อยขยายออกไปตามลำดับ การให้ความรู้ควรทำเป็นช่วง ๆ แต่ทำอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมในการให้ความรู้แก่ประชากรแต่ละครั้งควรประกอบด้วย (1) การทำความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น (2) หลักการและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง (3) แนวทางและประสบการณ์ในการแก้ปัญหาลักษณะเดียวกันในพื้นที่อื่น (4) แนวทางที่เป็นไปได้สำหรับท้องถิ่น และ (5) การลงมือปฏิบัติจริง

การใช้สื่อในการให้ความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติก มีความสำคัญ 3 ลักษณะ คือ (1) สื่อที่มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นการให้ข่าวสารผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ และโทรทัศน์ เป็นต้น สื่อในลักษณะนี้เน้นที่ตัวข่าวสารไปให้ถึงผู้รับเป็นจำนวนมากที่สุด (2) สื่อที่มุ่งกระตุ้นให้ผู้รับตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา อาจเป็นการณรงค์ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ (3) สื่อที่มุ่งให้ข้อมูลในรายละเอียด ซึ่งอาจบันทึกไว้ในรูปของหนังสือ หรือเอกสารประกอบการค้นคว้า สื่อทั้ง 3 ลักษณะต่างก็มีความจำเป็นที่จะสร้างให้ประชากรมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการแก้ปัญหาต่อไป และการใช้สื่อในการให้ความรู้อาจมีข้อจำกัดที่สามารถสังเกตได้ในหลายๆ กรณี ข้อจำกัดดังกล่าวมีสาเหตุมาจากปัจจัยพื้นฐานทางการศึกษาของผู้รับข่าวสาร เวลา ฐานะทางเศรษฐกิจในการจัดหา และ

ความสามารถทางภาษา ประชากรกลุ่มเป้าหมายควรจะได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการฝึกอบรมให้ความรู้ตั้งแต่แรก ให้ประชากรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการให้ความรู้และได้รับความรู้มากที่สุด ได้แก่ การพบปะสนทนากับเจ้าหน้าที่ การแบ่งประชากรเป็นกลุ่มขนาด 10-15 คน เพื่อร่วมวงเสวนากับวิทยากร/เจ้าหน้าที่ที่น่าจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้นและเร็วขึ้น

2. เราควรมุ่งเน้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกให้แก่ประชากร โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นเพศชาย ซึ่งอาจจะทำได้โดยการณรงค์ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น เสียงตามสาย แผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ รายการวิทยุชุมชน เป็นต้น เพื่อให้ประชากรทุกกลุ่มทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม หันมาให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาโลกร้อนอย่างจริงจัง และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาโดยเริ่มจากตัวเรา ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การลดการใช้พลังงาน การคัดแยกขยะเพื่อนำสิ่งที่ยังใช้ได้กลับมาใช้ใหม่ ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ไม่ทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำคูคลองและถนนหนทาง ฯลฯ แม้ไม่สามารถกระทำได้โดยตรง แต่ปลูกฝังให้เกิดเป็นกิจนิสัยในชีวิตประจำวัน โดยการ (1) รู้จักนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) (2) รู้จักการหมุนเวียนนำกลับมาใช้อีก (Recycle) (3) รู้จักซ่อมแซมบำรุง (Repair) (4) รู้จักลดการใช้ เมื่อรู้ว่าไม่จำเป็น (Reduce) (5) รู้จักปฏิเสธเมื่อรู้ว่าไม่เป็นประโยชน์ (Reject) และการดำเนินการในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องตามกฎหมาย และสามารถกระตุ้นให้พฤติกรรมที่มีอยู่น้อยกับเพิ่มมากขึ้น และหันมาดูแลสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ยังมีปัจจัยอื่นที่สามารถทำให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการเกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกได้ ดังนั้นควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่สามารถไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกได้ ตัวอย่างเช่น การอบรมเลี้ยงดู สภาพที่อยู่อาศัย การรู้จักวิธีสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการ 5 Rs เป็นต้น มาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

อย่างไรก็ตาม ด้วยประชาชนในท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่พอที่จะนำไปจัดการให้เป็นการถูกต้องและเหมาะสม การศึกษาหารูปแบบในการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น ดังนั้น เราควรให้ความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกกับเพศชายให้มาก โดยการค้นหาหนังสือที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม รู้ถึงพิษภัยจากมลภาวะจากถุงพลาสติก และส่งเสริมให้พ่อบ้านเข้าสังคมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการอบรมเกี่ยวกับมลภาวะจากถุงพลาสติก

เพราะฉะนั้นในการที่จะลดภาวะโลกร้อนที่เกิดจากการใช้ถุงพลาสติกเราจึงควรให้ความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกกับประชากร จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้เราควรจะให้ความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกโดยมุ่งเน้นกลุ่มที่เป็นเพศชายและกลุ่มที่มีการศึกษาระดับน้อยเนื่องจากขาดพฤติกรรมในการลดมลภาวะเกี่ยวกับการใช้ถุงพลาสติกมากกว่า

กลุ่มอื่น แต่ไม่ได้หมายความว่าจะไม่ให้ความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกกับกลุ่มเพศหญิงหรือกลุ่มระดับการศึกษาอื่น เราสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการลดมลภาวะที่เกิดจากถุงพลาสติกแก่คนทุกกลุ่มควบคู่ไปด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบหรือกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะพลาสติกให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่
2. ศึกษาการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการขยะของชุมชน โดยมีการให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะ โดยเฉพาะในเรื่องการลดมลภาวะที่เกิดจากการถุงพลาสติก